

De tegentreffer hangt altijd in de lucht

Fred de Boer is naast hoofdtrainer van ACV bijna twintig jaar werkzaam als bewegingstherapeut in forensisch psychiatrisch centrum Dr. S. van Mesdag. Over de Champions League in zijn vakgebied.

kliniek, waar momenteel zo'n 245 mannelijke tbs'ers - in de meeste gevallen na een gevangenisstraf - onder intensieve behandeling staan. Noem het de Champions League in zijn vakgebied. „Er zijn nieuwe collega's die na drie maanden weggaan en zeggen: ik kom nooit meer terug. Ze wisten heus wel dat dit geen kostschool is, maar de werkelijkheid blijkt hier soms zwaarder dan verwacht.”

Sport is zijn instrument. Altijd geweest ook. „Sport is op meerdere manieren een belangrijk middel om gedragsverandering te bewerkstelligen. Patiënten leren bijvoorbeeld hoe ze moeten omgaan met winnen en verliezen. En als er in de fitnesszaal net iemand op jouw stoeltje zit, kan dat al heel veel stress voor een patiënt opleveren. Hoe raak je op zo'n moment je agressie kwijt zonder andere patiënten of jezelf te beschadigen? Voor al die dingen is sport uitermate geschikt.”

Hij vervolgt: „Door te sporten voel je je gezonder. Je kunt beter met stress omgaan. Hoe je het ook Wendt of keert: een verblijf in een kliniek is stressvol. Ik ben iemand die strijdt voor een gezonde leefstijl in de kliniek. Als je optimaal wil functioneren, maar als een pudding eet en leeft, heb je ook de energie van een pudding.”

Zelf heeft hij altijd een fascinatie gehad voor 'bijzondere mannen', zoals De Boer ze noemt. Tussen 1993 en 1999 werkte hij als instructeur lichamelijke oefening bij het Huis van Bewaring aan de Havenstraat in Amsterdam. Hij vond laatst nog een krantenartikel uit die tijd. 'Overvaller snel na overval gepakt' was de kop. „Het was een man die dronken en zwaaiend met een pistool een overval had gepleegd. Tijdens zijn vlucht werd hij erg moe. Hij is in zijn auto, met de buit naast zich, in slaap gevallen. De politie kon 'm zo inrekenen.”

De Boer glimlacht. „Natuurlijk heeft het iets lachwekkends. Maar er waren wel mensen bedreigd met een pistool. Op basis van de gesprekken die ik met de overvaller, zijn psycholoog en maatschappelijk werker voerde, bleek hij een zielig hoopje mens te zijn. Thuisproblemen, financiële malheur, alcoholist. Alles wat je maar kunt verzinnen. Toch kwam hij alleen maar in de cel. De vraag is echter: helpt gevangenisstraf bij zo'n kwetsbaar iemand? Als iemand een paar jaar moet zitten, geeft dat slachtoffers of hun nabestaanden misschien tijdelijk genoegdoening. Maar wat gebeurt er dan als dezelfde man na zijn straf weer naar buiten loopt? Heb je die persoon en de maatschappij dan geholpen?”

Zijn werkzame leven draait om beïnvloeding van menselijk gedrag. Zowel in de Van Mesdagkliniek als

'Jongens, ik weet niet wat er aan de hand is, maar na het douchen gaan we linea recta naar huis'

bij hoofdklasser ACV. „Maar eigenlijk houdt het nooit op. Als een collega staat te roken, ben ik iemand die zegt: ik dacht dat je zou stoppen. Dat zit in mij. Ik kan het tien jaar volhouden. Totdat die peuk definitief uitgedrukt is.”

Thuis wordt hem nog weleens ongeduld verweten. „Maar in mijn werk ben ik ongelofelijk geduldig. Ik kan jaren uittrekken voor een patiënt. Dat moet ook. De gemiddelde behandelduur is meer dan zeven jaar. Toen we eens een man voor het eerst uit zijn kamer haalden, was hij enorm in de war. Een gekooide tijger. Als hij ging sporten, stond het bewakingspersoneel toe te kijken. Klaar om in te grijpen. Stapje voor stapje ging hij vooruit. Na zes jaar mocht hij naar buiten. Toen het zo ver was, sprak hij me aan. 'Goh Fred, wat was ik in de war, hè?', zei-ie. Dat zijn voor mij de krenten in de pap.”

Succesverhalen. Ze zijn er gelukkig in overvloed. Toch is er ook de andere kant. „Soms zie je geen enkele vooruitgang. Dat is zwaar. Sommige patiënten maken ook stappen vooruit, maar vallen later helemaal terug. Ik heb geleerd dat te accepteren. We kunnen niet anders. Je moet niet het streven hebben om iedereen uiteindelijk naar buiten te zien gaan.”

Hij weet over het algemeen wat zijn patiënten op hun eerblijft hebben. Dat moet ook wel, al is het alleen maar om signalen te kunnen herkennen die er op wijzen dat het niet goed gaat met iemand. Al die jaren hebben voelhorns opgeleverd. Ook buiten de kliniek. In zijn eerste periode als trainer van ACV speelden de Assenaren in 2004 een toernooi om de districtsbekeer in Zuidlaren. ACV won in de kruisfinales van SVBO. „We moesten dwars door de kantine naar de kleedkamer. Er hing een rare sfeer. Ik ben de kleedkamer ingelopen en zei direct: jongens, ik weet niet wat er aan de hand is, maar na het douchen gaan we linea recta naar huis. Dus we zitten een kwartier later in de auto. Telefoon. Wat denk je? Er bleek een knokpartij van hier tot Tokio te zijn.”

Supporters van Harkemase Boys en WKE, twee andere deelnemers aan het toernooi, waren massaal met elkaar op de vuist gegaan. „Achteraf bleken meerdere mensen signalen te hebben gezien. Daar had-

Fred de Boer in de Van Mesdagkliniek. „De mensen met wie ik werk, mogen zich niet herkennen in dit verhaal.” FOTO CORNÉ SPARIDAENS

den ze op het moment zelf alleen niets mee gedaan. Het is ook niet zo dat ik wist wat er ging gebeuren. Ik wist alleen dat ik niet bij de prijsuitreiking moest zijn.”

Soms bekriipt hem als trainer langs de lijn hetzelfde gevoel als tijdens zijn werk in de kliniek. „Zo'n wedstrijd waarin je het gevoel hebt dat het misgaat. Dan zeg je als trainer dat een tegendoelpunt in de lucht hangt. Zo is het ook in de kliniek. Soms zie je patiënten afglijden. Dat zie je aan de manier waarop ze zich gedragen. Ze maken bijvoorbeeld ineens geen oogcontact meer. Meestal blijkt er dan inderdaad iets op komst te zijn.”

Zo zijn er volgens De Boer legio raakvlakken met voetbal. „Sommige trainers laten zich vooral langs de lijn zien als hun ploeg met 3-0 voor staat. Maar als diezelfde ploeg 2-0 achter staat, zit diezelfde trainer met de handen over elkaar. Weet je wat het is? Je kunt je ongelofelijk sterk voelen en denken dat je een hele bink bent, maar hoe ga je om met een tegengoal? Een harde tegenstander? Een foute beslissing van de scheidsrechter? Al die gedragingen komen terug in de kliniek. Als het meezit, is iedereen een win-

naar. Maar wat doe je als er iemand op je stoeltje in de fitnesszaal zit?”

Foppe de Haan was in de jaren tachtig zijn leermeester op het CIOS. De oud-trainer gaf eens een demonstratietraining in de kliniek. Een afsluitend partijtje mocht niet ontbreken. De Haan legde het spel op een gegeven moment stil om aanwijzingen te geven. „Er zaten een paar mensen die er niets van konden, maar één jongen was behoorlijk goed.

Terwijl Foppe iets uitlegde, zei hij: 'ja, maar...'. Foppe draaide zich half om en zei: misschien is dat wel één van jouw problemen. Waarop Foppe wegliep. Dus ik vroeg later aan die jongen of hij Foppe de Haan een pannenkoek vond. Nee, hij vond van niet. Ik zeg: maar jij krijgt het verdomme voor elkaar om tegen hem 'ja, maar' te zeggen. Bij jou is alles 'ja, maar'. Het ligt altijd aan een ander. Die middag bleek achteraf

goed te zijn geweest. Sport maakte hem iets duidelijk. Dankzij Foppe.”

Het landelijke recidivepercentage van ex-tbs'ers hangt al jaren onder dertig procent. Als er louter gevangenisstraf is opgelegd, ligt dat percentage veel hoger. „Tbs is de beste oplossing. Daar ben ik heilig van overtuigd. We werken in een glazen huis. Als er iets misgaat tijdens een onbegeleid verlof, weet heel Nederland dat binnen de kortste keren. Maar veel mensen realiseren zich niet hoeveel patiënten met verlof gaan. Elke dag weer. Als iemand wegloopt tijdens een onbegeleid verlof, is hij ontsnapt. Maar de meeste ontsnappers zijn binnen een dag weer terug zonder een delict te hebben gepleegd.”

„Die ene keer dat het misgaat, staat het met chocoladeletters in de krant. Iedereen begrijpt dat het zo werkt. Ik ook. Toch kan het altijd misgaan. Overal. De kans dat jij of ik een delict begaat is misschien niet groot, maar niet nul. Ook mensen zonder strafblad begaan verschrikkelijke misdaden. Het tbs-systeem is niet feilloos. Maar het werkt, op een afschuwelijke uitzondering na.”

Langs de lijn als coach van ACV. FOTO JAN KANNING

ERNST SLAGTER

Eerst een voorbehoud. Als het over voetbal gaat, de reden waarom hij normaal gesproken in de krant staat, spreekt Fred de Boer (54) doorgaans vrijuit. Voor dit verhaal wil hij dat niet. Over zijn privéleven weidt hij bijvoorbeeld niet graag uit. En anekdotes mogen niet herleidbaar zijn naar één van zijn patiënten. In een eerste gesprek, pal naast 'zijn' fitnesszaal in de Van Mesdagkliniek, vertelt hij een verhaal over een huidige patiënt met wanen. Een dag later legt hij het voorbeeld aan enkele collega's voor. Ah, da's patiënt X, weten ze meteen. Kan niet missen.

„Toen jij belde voor een interview, wilde ik daar best aan meewerken. Maar ik moest wel overleggen. Normaal gesproken lezen bij mij alleen een paar voetballers en een businessclub mee. Nu heb ik het indertijd over 250 patiënten, 500 medewerkers en de hele tbs-wereld. Zo groot is die namelijk niet. De mensen met wie ik werk, mogen zich niet herkennen in dit verhaal. Die moeten mij kunnen vertrouwen. We hebben hier grote dikke muren, hekken en camera's. Daardoor kan er binnen relatieve bewegingsvrijheid bestaan. In een Huis van Bewaring heb je om de dertig meter een dichte deur. Hier niet. Juist die openheid zorgt voor een leefklimaat waarin het mogelijk is om normaal te functioneren. En dat is weer cruciaal om beter te worden.”

Fred de Boer werkt sinds 1986 met psychiatrische patiënten. In 1999 ging hij als bewegingstherapeut aan de slag bij de Van Mesdag-